

LAUSUNTO

18.2.2016

SMDnro-2015-1539

TEM/189/03.01.08/2016

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISESTA

Sisäministeriö on 27.1.2016 pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Esityksen tarkoituksena on tiukentaa perheenyhdistämisen kriteereitä. Jatkossa lähtökohtaisesti sekä kansainvälistä suojelua saavilta että Suomen kansalaisilta edellytettäisiin turvattua toimeentuloa ennen kuin perheenyhdistäminen voitaisiin hyväksyä.

Työ- ja elinkeinoministeriökiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa asiassa ja toteaa asiassa seuraavaa.

Yleistä:

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee hallituksen esitystä perheenyhdistämisen kriteerien tiukentamiseksi. Tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti periaate maahanmuuton hallittavuudesta. Hallituksen 8.12.2015 turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti Suomen lyhyen aikavälin tavoitteena on katkaista turvapaikanhakijoiden hallitsematon virta maahan ja saada turvapaikkakustannukset hallintaan. Perheenyhdistämisen kriteerien tiukennus EU:n perheenyhdistämisdirektiivin nojalla on osa tätä kokonaisuutta.

Ministeriön mukaan julkisen talouden vaikean tilanteen vuoksi on tarkoituksenmukaista kohdistaa resurssit harkiten ja valikoiden. Kotouttamisessa tulee korostaa pakolaisten omaa aktiivisuutta ja vastikkeellisuutta. Perheenyhdistämiseen kriteerien tiukennukset toimeentulon osalta tukevat näitä päämääriä. Työ- ja elinkeinoministeriö nostaa kuitenkin seuraavat kriittiset näkökulmat esiin:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että näin merkittävän hallituksen esityksen valmistelu olisi ollut normaaliolosuhteissa perusteltua toteuttaa työryhmyön pohjalta, jolloin muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kannat olisivat tulleet kokonaisvaltaisemmin huomioiduiksi. Mahdollisuus perhe-elämään on jokaisen yksilön keskeinen perusturvallisuuden ja hyvinvoinnin edellytys, ja näin myös kotoutumisen keskeinen voimavara. Perheenyhdistämissäännöksillä on siten suuri merkitys maahanmuuttajan kotoutumiselle.

Esityksen kokonaisvaikutuksia voisi vielä arvioida. Tähän tulisi sisältyä esityksen sukupuolivaikutusten arviointi, sekä arviointi kotoutumisen näkökulmasta. Muutos saattaa myös esimerkiksi ulkomailla opiskelleiden Suomen kansalaisten kohdalla, jotka opintojen aikana muodostavat perheen, tarkoittaa, että he eivät palaa Suomeen ulkomaalaisen puolisonsa kanssa, vaan asettuvat pysyvästi ulkomaille. Tämä saattaa tarkoittaa nuorten suomalaistenkin asiantuntijoiden pysyvää osaamispotentiaalin menettämistä.

Esityksen vaikutukset maahanmuuttajan kotoutumisen kannalta

Sisäministeriön luonnoksen mukaan tavoitteena on edistää perheenkokoajan kykyä vastata perheensä toimeentulosta ja helpottaa perheenjäsenten yhteiskuntaan asettumista, kun perheenkokoaja olisi perheen maahan saapuessa valmiimpi kantamaan vastuun perheestään taloudellisesti ja siten myös yhteiskuntaan sopeutumisen näkökulmasta. Tavoitteena on myös vaikuttaa siihen, missä määrin turvapaikanhakijat hakeutuvat juuri Suomeen. Perheenyhdistämisen ehtojen tiukentamisen tavoitteena on varmistaa, ettei Suomi näyttäydy poikkeuksellisen houkuttelevan turvapaikanhakumaana. Esityksessä todetaan, että tavoitteena on edistää sen toteutumista, että myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneet turvapaikanhakijat kotoutuvat tehokkaammin ja nopeammin joutuessaan kantamaan vastuun perheensä toimeentulosta.

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee yllä olevia Sisäministeriön luonnoksessa esitettyjä tavoitteita. Ministeriö katsoo aiheelliseksi tuoda lisäksi seuraavat näkökulmat esille:

Perhe-elämän suoja on keskeinen ihmisoikeus, jota myös Suomen perustuslaki suojelee. Mahdollisuus perhe-elämään on tärkeä osa kansainvälistä suojelua saavan henkilön hyvän kotoutumisen edellytyksiä. Hänen ja hänen perheenjäsentensä mahdollisuus perhe-elämään voi käytännössä toteutua vain Suomessa. Tulorajojen asettaminen asettaa nämä henkilöt tämän keskeisen perusoikeuden toteutumisen osalta keskenään eriarvoiseen asemaan heidän tulotasostaan riippuen.

Lisäksi perheenkokoaja joutuisi käytännössä usein tekemään valinnan työnhaun ja kotoutumiskoulutuksen välillä. Tämänhetkisessä työmarkkinatilanteessa työn saaminen voi kuitenkin olla erittäin vaikeaa, ja lisäksi useat maahanmuuttajien sisätuloammatit ovat matalapalkka-aloilla.

Kansainvälistä suojelua saavan henkilön kotoutumisprosessin keskeinen osa on noin vuoden mittainen, kokoaikaista opiskelua edellyttävä kotoutumiskoulutus. Kotoutumiskoulutus sisältää kielikoulutusta, yhteiskuntatietoutta ja työelämävalmiuksien opetusta, ja on tärkeä kokonaisuus osallistumiselle suomalaisen yhteiskuntaan. Henkilö joka hakee perheenyhdistämistä joutuisi käytännössä luopumaan kotoutumiskoulutuksesta, ja näin tärkeästä osasta kotoutumista. Kotoutumiskoulutus on yleensä myös välttämätön, jotta henkilö voi myöhemmin siirtyä ammatilliseen koulutukseen ja edetä tyourallaan matalapalkkatyöstä ja epäsäännöllisistä työsuhteista. Tulorajojen osalta ollaan esityksen perusteella soveltamassa käytössä olevia tulorajoja, mikä tarkoittaisi 2600 euron nettotulojen edellytystä nelihenkiselle perheelle. Tämä tarkoittaisi että monet maahanmuuttajien ”sisääntuloammateissa” työskenteleville, kuten siivous- tai hoiva-ala, perheenyhdistäminen olisi käytännössä mahdotonta.

On myös syytä huomata, perheenyhdistäminen on laillinen maahantulon väylä kansainvälistä suojelua saavan henkilön perheenjäsenille. Mikäli tulovaatimus asetetaan kaavailulle tasolle, on vaarana, että Suomessa asuva perheenkokoaja tai hänen perheenjäsenensä turvautuvat salakuljettajien apuun jonkin-

laisilla "osamaksu"- tms. järjestelyillä. Samoin harmaan työnteon ja rikollisten kiristyksen ja hyväksikäytön kohteiksi asettautumisen riski saattavat lisääntyä.

Toimeentulovaatimuksen ulottaminen yksintulleita alaikäisiä lapsia käytännössä tekisi mahdolliseksi perheenyhdistämisen paitsi poikkeustapauksissa. Alaikäisten oikeutta perheenyhdistämiseen tulee tarkastella myös erityisesti lapsen edun näkökulmasta. Lapselle suhteet omiin vanhempiin ovat ensisijaisia ihmissuhteita, ja tasapainoinen suhde lapsen ja vanhempien välillä etenkin varhaislapsuudessa on lapsen turvallisen ja eheän kasvun merkittävä edellytys.

Osastopäällikkö

Tuija Oivo

Maahanmuuttojohtaja

Kristina Stenman

JAKELU

SM/MMO

TIEDOKSI

Kansliapäällikkö Gustafsson
Erityisavustaja Puisto
TEM/TYO johdon sihteeri Jarva
TEM/TYO/KOTO